

4

SISU: ÕPILASKONNA AASTAPÄEVAKS — M. ANNUS / ALL
PÕHJAMAA TÄHISE TAEVA — E. VASEMÄGI / JU-
MALAGA, VANA KOOLIMAJA — L. PEHK / ÕPETAJA JA RAA-
MAT — E. KERA / PISIKE SÕSAR — E. VASEMÄGI / KUTSUV
MULD — K. LEPIK / KAKS LÜHIJUTTU — E. MATT / KUI LÄ-
HENEB PÜHALIK ÕÕ — E. VASEMÄGI / VANA PORTFELL —
H. NÄRSKA / LAUL JOOMAREIST — K. LEPIK / ÜLE JÕU KÄIV
PÜHADEOST — E. VASEMÄGI / ÕÖTUUL — E. KERA / REIS
SAAREMAALE — J. SIRGE / ÕÕ — K. LEPIK / VARIA /
ARVUSTUS / KOOLIELU.

KAAS ENN KERA'LT.

1939

TARTU KOMMERTSKOOLI-3 PROGÜMNAASIIUMI- KAUBANDUS- JA ÄRINDUSKESK- KOOLI ÕPILASKONNA AJAKIRI

XI aastakäik

Jõulud 1939

Nr. 3 (55)

Riigiregistratsiooni

N. S 5118

584436

Õpilaskonna aastapäevaks

Elame tegude ja võitluse ajajärgul. Kiiretempolisemad eluavaldused muravad nõrku, jäävad püsima ainult väärtuslikumad ja arenenumad.

Kuidas muutuda niisuguseks arenenumaks, kogemusterikkamaks inimeks, kes, kui mitte kaasaja ees, siis vähemalt ajaga kaasas suudaks samuda, sest praegusajal on seegi raske, teed mõne suurema pausi, ja näe — aeg ongi juba tükikese maad ette jõudnud.

Kui meist peab kasvama — seda me ju tahame — omapärane alatiseks püsima jääv arenenud kultuurrahvas, siis ei jää meil teist teed, kui hakata varakult peale hariliku koolitöö kõrval isetegevustaimet kultiveerimisega. Ja missugused eeldused on meil selleks? Kõik.

Ei kunagi varem pole antud noortele nii avaraid võimalusi teotsemiseks kui nüüdisajal. Kogu maailmas on aatlisemad noored koondunud oma organisatsioonide ümber, et ühiselt võidelda oma veenete eest.

Isetegevustöö praeguses koolinoorsoos on kahjuks surutud üksikute koolide raamesse. Puudub keskorganisatsioon. Peab küll ütleva, et praegune isetegevustöö on vari endisest laialtavalikust koolinoorsoo-liikumisest — siis kui teotses Eesti Koolinoorsoo Kesklit, kes korraldas ülemaalisi ettevõtteid, mis äratasid huvi, täiendasid oskusi ja töid uut vaimustust ja töömeeleolu isetegevusse.

Võime uhked olla sellele, et meie koolide Õpilaskond pühitseb tänavu oma 23-ndat sünnipäeva, sest nii vanaks meie noores riigis võib end lugeda ainult meie Õpilaskond.

23 aastat tagasi algas tookordsete praeguse Õpilaskonna teerajajate isetegevus „põranda all“. Nende südameis põles nooruse tuline tung, mis neid kutsus võitlema kõrgemate tähistest. Paistab küll, et keelatud vili on magusam. Siis kui isetegevus ei kannatanud veel „päevavalgust“, oli noorte hinges seda õiget tuld enam, nüüd, kus kõik õigused käes, tundub kui

mitte tagasitõmbumist, siis vähemalt väsimust.

Jah, võitlusrohke on me elu. Õnne paistab olevat nii vähe, aina mured ja askeldused. Sageli tahaks lüüa nii mõnelegi ettevõttele käega, jätta kõik sinnapaika. Aga kui jõuad oma tööga, mida oled siiski püüdnud teha hoole ja armastusega, hästi valmis, siis tunned südames siirast töö rõõmu. Endaga rahulolu tasub kõik möödunud raskused ja kohe alustad uue tööga, et veel kord nautida isetegevuse rõõmu.

Meie isetegevusväli on jaotatud organisatsioonideks, üksikuteks ringideks, kus võime künda ja külvata, igaüks vastavalt huvialale. Meil on küllalt nooruse hurma ja kihavat verd, meil on ilusaid aateid ja vaateid, tarvis neid ainult teostada.

Õpilaskonna 23. tähtpäev olgu väsimuse ja passiivsuse peletajaks, õhutamajaks ja sütitajaks, meie tahte tugevdajaks, et kevadel võiksime uues koollimajas säravi silmi vastu võtta tööõnnestunud tagajärgi.

Martin Annus,
Õpilaskonna esimees.

All põhjamaa tähise taeva

*On õhtu, nii selge ja paistmas on kuu,
on õhtu ja taevas on tähed —
mu akna all härmatand paplipuu
ning kõnniteel üksikud lehed.*

*Siis öö, nii selge sügiseöö
all põhjamaa tähise taeva;
et kodu meil — see vapruse töö,
me pojad näind nii palju vaeva.*

*Ja need, kes siit kaugel, kuis hõllandus
küll nende hingesid vaevab,
kuid midagi on, on mälestus,
mis südames pulbitseb, kaevab.*

*Nüüd öö, nii selge sügisöö
all põhjamaa tähise taeva,
kuskil aknas kilgendab valgusevöö,
kaob leebelt siis kuukiirte kaela.*

*On öö, nii selge ja paistmas on kuu,
on öö ja taevas on tähed —
mu akna all härmatand paplipuu
ning kõnniteel üksikud lehed.*

Ellen Vasemägi

Jumalaga, vana koolimaja!

Meie uus, avar koolihoone on valmimas. Võime jätta maha vana koolimaja ja asuda uutesse ruumidesse, kus on valgust, õhku, päikest.

Kuid peale vana koolimaja jääb veel midagi maha — siia jäävad kõik pisimälestused möödunud aastatest. Ei uue koolimaja seinad suuda uuesti

Vanad koolihooned —

eesplaanil kaubanduskooli hoone, direktorimaja, kommerts-kool.

esile manada noid mitmesuguseid hetki, mis kuidagi rikastasid me šabloonil kalduvat koolielu. Ja et enne sind on veel paljud lastena kooli tulnud ja sealt inimestena lahkunud — see tõik näib hoopiski ununevat uutest ruumides. Kõik näib algavat otsast peale.

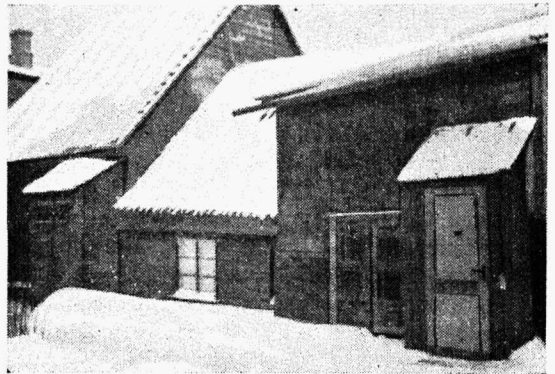
Kuid vana koolimaja on näinud neid kõiki, portfelli kaenla all, uksest sisse astuvat, kõik nad on omal ajal õueväravat kas tasemini või suurema mürtsuga kinni löönud, ja kui paljud neist vastamise ajal laest tarkust on otsinud, seda teab ainult lagi.

Ja kui omadki silmad arusaadamatult lootuses lae poole tõstad ja sealt soovitud tarkust ei leia, siis lohutab teadminegi, et võib-olla on mitmed elkäijad just samal kohal ja võib-

olla isegi sama õpetaja ristküsimuste tule all seisnud — ja ka mitte vastata mõistnud.

Oi, viiteid möödunud päevadele leidub siin palju! Vaadake ainult koolimaja õuepoolset seinat! Või uuri-ge lähemalt koridoris musta tahvli pinda — võite leida ühe vanematele õpilastele veel hästituntud pedagoogi karikatuuri. Ja õues kasvab too suur puu, mille otsa kord üks vanema klassi poisse ronis, et kuldnokkadele pesakasti üles panna. See on eriti meelde jäänud. Ei tea, miks. Üks oks kõikus väga ähvardavalt, vist sellepärast.

Umbes samal aastal lammutati ka „idülliline nurgake“ — vana majake keset õue. Oli seegi omaette osake muuseumist. Sopiline ta oli ja katuseräästa alt vahetsid kaks ruudukujulist auku, kuhu värske lume tulekul hea oli märki visata. Lendas neid lumepalle nii palju, et lõpuks loopimine hoopiski ära keelati — küllap mõni pall siis aknassegi läks. Kevade tulles oli aga majakese lõuna-

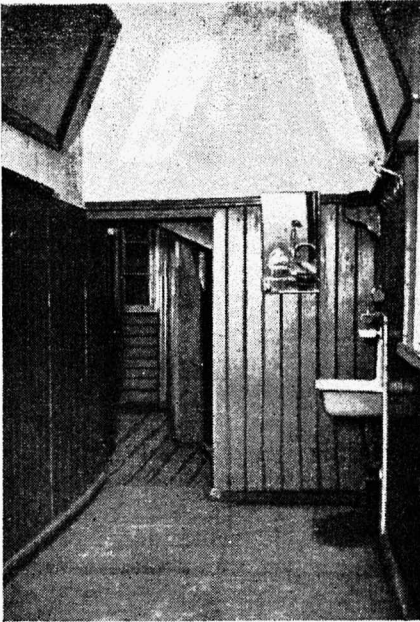

Kooli õuel asunud majakesed —

„idülliline nurgake“.

poolne külg hinnatud päivitumispaigaks. Ja vana oli ta, nii vana, et poisid ühel kevadel ette võtsid teda ise lammutama hakata, mis aga ära keelati. Kuid järgmisel sügisel kooli tulles ei olnudki teda enam, asetki

polnud enam tunda. Nii jäid vaid „Kommerts“ ja „Kaubamaja“ teineteisele otsa vahtima, kuna vana maja ei olnud enam vaatevälja kitsendam.

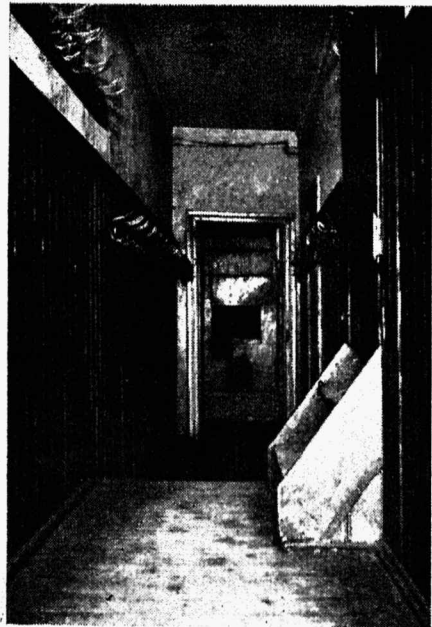

„Vana maja“ koridor oma keerdkäikudega.

„Kaubamajagi“ on vana hoone. Kärgisev puutrepp, mis teisele korrale viib, näib iga hetk murduvat, aga ei murdu ometi. Väike saal, mille põrand on lugematud tallad auklikuks kulutanud, näib isegi muigavat nime „saal“ üle. Aga lõbusaid hetki peidab ta eneses palju, nimelt lõbusaid, kuna kurvad ja sünged jäävad klassiuste taha. Oli seal saalis veel kahvelkivist ahi, harmoonium ja laenulatu kapp, mis peidab eneses kooli-orkestri muusikainstrumente ja mille uks on lagunenu. Sama võib ütelda ka harmooniumi kohta ja isegi ahi pole alati terve — kunagi koksis pottsepp selle kallal terve tunni, mistõttu parajasti käsil olev algebra arusaa-

matuks jäi. Kuid see ahi ongi talvel kõige tähtsam ese ses koolimajas. Teda köetakse ju siis ja igauks püüab ahjule lähemale. Oioi, kui kuri on korrapidaja õpetaja seda nähes! Ära saadab kohe. Ja nii on see ikka olnud — kõigi soojade ahjude juures mõlemas majades. On ju „Kommerts“ hooneski mitu ahju, kuigi nad pole nii ilusad kui too kahvelkivist ahi. Kuid selle eest on jälle saal suurem, ehkki pidude ajal võõrad vahel küsivad, et mispärast siin koridoris niipalju rahvast on. Iseenesest õigustatud küsimus, kuna saal meenutab tõesti koridori ja rahvast on meie kooli pidudel ka alati palju olnud. Kui aga mõtelda, et varsti võime pidutseda uues avaras saalis... Ei, päris kerge südamega võib vanale koolimajale „jumalaga“ öelda!

Linda Pehk

Üks „vana maja“ kitsamaid kohti — rõiva-hoiuruum.

Õpetaja ja raamat

Taas raamatust! Nagu heast ajast ei väsita rääkimast, nii ei tüdineta kunagi sõna võtmast raamatu üle. Teda on ülistatud juba aastasadu tagasi, temale pühendatakse praegusajal nädalaid, aastaid, ning teda hinnatakse veel kõrgemalt tulevikus.

Kuulus keskaja raamatusõber, inglise piiskop de Bury ütles: „Raamatud on õpetajad, kes kasvatavad meid vitsata ja kepihirmuta, ilma sõimu ja pahanduseta, ilma koolirahata. Kui sa nende juurde astud, siis ei maganad; kui sa neid otsid, et neilt midagi küsida, ei peida nad end; nad ei nurise ega naera sind välja, kui sa eksid. Raamatud on ainsad vabamõttelised ja eelarvamusteta olevused, nad on kuldkruusid, kuhu on peidetud manna, mettjooksvad kaljud; varaaidad, mis on alati täidetud.“

Kas pole need küllaltki sisukad sõnad selleks, et raamatutest — nende tähtsusest ja vajalikkusest — igal võimalikul juhul rääkida, neid ülistada ning imetella. Sellepärast siis veel kord — bona fide!

Isikliku eraraamatukogu heaks on meil tehtud rohkesti propagandat — eriti suurejooneliselt, ulatuslikult ning mitmekülgselt Raamatuaastal. Isikliku eraraamatukogu kultuurilist tähtsust ja vajadust on seega küllalt laialdaselt selgitatud — teda loetakse meie vaba kultuurilise kodu aluseks, auks ning ehteks.

Laiaulatuslik propaganda pole jäänudki päris tagajärjetuks.

Nii mõnigi varem üsna passiivselt raamatusse suhtunud isik on asunud oma raamatukogu muretsemisele, ning mis kõige tähtsam, mitte dekoratiivse uhkeldamiskogu rajamisega, vaid puhtkasulike, südamelähedaste teoste hankimisega.

Raamat pole enam kallis, uhkeldav iluasi, mille omamisest ning näitamisest on küllalt, raamat on saanud tarbeasjaks, on saanud vajalikuks

abimeheks ükskõik missugusel alal töötavale inimesele, raamat on käesoleval ajal saanud tõepoolest õpetajaks — odavaimaks ning abivalmi- maks.

Kuid need pole olnudki ülistusega kiidukõned, mis raamatule on loonud praeguse tähispositioosni. Ei! — Raamat ise on tunginud rahva sekka, ta ise on võitnud enesele poolehoidu, on sundinud suured hulgad arusaamisele oma tähtsusest ning vajalikkusest. Ning see on suur võit!

Et teada saada meie teiste õpetajate seisukohta oma rivaali — raamatu — suhtes, pöördumegi neist mõne poole vastavate küsimustega. Ja ennäe! — Nad polegi vihased oma võistlejale, nad ei püüagi lahti saada konkurendist, nad ei hävitagi neid — nad on suurimad sõbrad! Sõbrad, veidi võib-olla küll ühekülgselt, sest nemadki püüavad salakesi hankida lisa oma haridusvarasalvele sellelt rivaal-sõbralt — raamatult.

Nii räägib pr. L. Loone oma raamatuist: „Kogun peamiselt oma eriala — ajalugu — käsitavaid raamatuid. Peamiselt huvitun just Eesti ajaloo kohta käivaist teoseist, kuid võimaluse ning vajaduse järgi omandan ka maailmaajaloolisi raamatuid.“

Kallimaiks oma raamatute hulgast pean bibliograafiaid. Nii oman bibliograafia Eesti ajaloo kohta ilmunud kirjandusest aastatel 1878—1917 (1918), samuti ka välismaisi ning rahvusvahelisi bibliograafiaid. Tuleb mainida, et eelpoolnimetatud teosed on hinnalt raskesti kättesaadavad ning ilmuvad ka väga väheseis eksemplares, muutudes teatud mõttes peaaegu haruldusiks.

Täiesti süstemaatiliselt olen kogunud raamatuid, peamiselt ilukirjanduslikke, vabariigi algaastaist — nii on täielik kogu „Siuru“ rühma kuuluvailt autoreilt ning peaaegu kõik teosed Ado Grenzsteinilt, kelle isiku vastu olen tundnud erilist huvi. Haruldusist võiks nimetada Friedrich

Gustav Arveliuse „Ramma Josepi Hädda- ja Abbi-Rämatu“ I trükki aastast 1790. Edasi kuuleme, et pr. Loone kogub raamatuid juba hulga aastaid ning praegu sisaldab kogu 750—800 teost.

Hr. J. Maramaa jutustab oma pikemaajalisest raamatuharrastusest võrdlemisi tagasihoidlikult. Kuuleme, et ta, olles juba kaks korda pidanud kaotama oma võrdlemisi suurearvulise raamatukogu, pärast Maailmasõda Venemaalt Eestisse tagasi sõitnud, kodumaal juba kolmat korda on hakanud muretsema raamatuid. Küsimusele raamatute arvu kohta, seletab küsitav:

„Ilukirjandust mul ei ole! Oman ainult teaduslikke, peamiselt erialalisi teoseid — loodusteaduse, keemia, kaubandusteaduse jne. alalt. Ja pole mul neid kuigi palju — ainult mõned sajad! Ei maksakski rääkida neist kui raamatukogust, sest mina polegi õieti raamatukoguja — bibliofiil, ei osta neid kunagi selleks, et lihtsalt omada raamatukogu. Muretsen uue teose just siis, kui teda vaja on.“

Märkusele, et sellisel — parimal — hankimisviisil kogu kasvamine ei lõpe kunagi, vastab intervjueeritav huumoorikalt:

„Oo-ei. Eilegi ostsin kolm raamatut! Ning õieti polegi meil — õpetajail vaja osta kõiki tarvisminevaid teoseid, sest meie kasutuses on ka arvukas kooliraamatukogu. Nii et, näete siis, kuidas püütakse läbi ajada raamatuid ostmata — laenamise teel...“

Pr. A. Milleri lahkelt antud selgustist selgub, et tema ligi 1000-numbriline raamatukogu sisaldab süstemaatilisel kogutud teoseid väga mitmetest valdkondadest, peamiselt siiski loodusteaduse, tervishoiu, keemia, põllumajanduse ja teiste erialaliste ainete alalt. Erilise harrastusena omab pr. Milleri kogu mitmesuguseid võõr- kui ka eestikeelseid atlasid tervishoiu ning maadeteaduse alalt.

Küsimusele suhtumisest ilukirjandusse vastab pr. Miller: „Ilukirjanduse alalt on mu kogu juhuslik. Oman vaid Nobeli laureaate sarja

ning siis sellised üldtähtsusega koguteosed nagu „Kalevipoeg“, „Eesti Vabadussõda“, „Kunstiajalugu“ ja sarja reisikirjeldusi. Klassikuist oman Schilleri, Goethe, Lermontovi, Puškini jt. teoseid.“

Küsimusele, kas intervjueeritav ka edaspidi kavatses täiendada oma rikkalikku kogu, vastab see, et iga kuu teatud summa nimetatud otstarbeks kulutamise ega peaks raamatute kogumine ka edaspidi unarusse jääma.

Pr. H. Simre 350—400-teoseline kogu sisaldab omaniku andmeil peamiselt tema erialalisi raamatuid, teiste hulgas suuremal arvul teistes riikides, peamiselt kommertskooles, kasutatavaid inglise keele õpperaamatuid, mitmesuguseid meetoodilisi raamatuid, sõnaraamatuid ning grammatikaid.

„Viimaseid vajasin eriti meie grammatika koostamisel,“ räägib pr. Simre ning lausub siis eesti ilukirjanduse kohta: „Eesti ilukirjanduslikke teoseid mul pole, küll aga saksa klassikuid ning prantsuse ilukirjandust. Eesti kirjandusest oman küll ajakirju ja koguteoseid, nagu „Eesti Entsüklopeedia“, „Eesti Vabadussõda“ jt.“

Pr. E. Tohvirilt kuuleme, et tema raamatukogu kataloogis nummerdatult omab 900 teost. Süstemaatilisel on kogutud just klassikalisi teoseid, nii saksa kirjanduse alalt on esitatud — Schiller, Goethe, Lessing, Körner. Vene kirjandusest täielikult Puškin, Gogol ja Lermontov ning osaliselt ka Tolstoi ja Dostojevski. Prantsuse autoreilt sisaldab kogu peamiselt Flauberti teoseid algupärandidena ning eesti keeles „Isa Goriot“ ning „Sagrännaha“.

Süstemaatilisel on pr. Tohver kogunud ka eesti kirjanduslugusid, nii Ridala, Jänese, Kampmanni jt. omi.

Oma kogu haruldusist räägib pr. Tohver:

„Üsna suure ruumi minu raamatukogust võtavad eneste alla põllumajanduslikud teosed kui ka vastavasisulised ajakirjad kodu- ning välismailt. Erilist tähelepanu pälvib aga vana Balti parunite (suurmaamannike) aruandeid põllupidamise kohta sisaldav teos. Vaevalt, et teist sel-

list eksemplari Eestis veel saada oleks.“

Süstemaatilisest raamatute kogumisest jutustab pikemalt hr. J. Valgma: „Minu põhimõtteks raamatute — eriti ilukirjanduse — kogumisel on, et vastav teos peab olema tingimata väärtkirjandus. Mitte ühtegi teost kokku, mis aja jooksul oma väärtuse kas osaliselt või hoopis kaotab, mitte ühtegi teost, mis pole küllaldase väärtusega kirjandusloo või -voolu seisukohast. Nii oman eesti kirjandusest ainult väheseid teoseid: A. H. Tammsaarelt („Tõde ja õigus“), M. Metsanurgalt („Ümera jõel“), L. Koitudalt, J. V. Jannsenilt, J. Pärnalt, Juhan ja Jakob Liivalt, G. Suitsult, H. Visnapuult, M. Underilt jt.

Maailmakirjandusest oman tõlkeid vaid neist teoseist, mida algkeeles pole võimalik omandada.“

Peale mainitute sisaldab hr. Valgma kogu peamiselt õppetöö jaoks vajalikke teoseid eesti kui ka maailmakirjandusest, kirjanduslugusid, sõna-

raamatuid, entsüklopeediaid ning üldteadusi, filosoofiat ja psühholoogiat käsitlevaid raamatuid, ajakirjadest „Loomingut“ ja „Eesti Kirjandust“.

Muljeist õpetajate raamatukogude üle paistab üsna teravalt silma, et eriti agaralt kogutakse just vastava õpetaja eriala puutuvaid raamatuid, ilukirjandust leidub neis kogudes aga üsna vähe, või kui leidub, siis rohkem juhuslikku laadi.

Muidugi ei taha sellepärast veel uskuda, et õpetajad oma teise — nii öelda luulelisema ning pühapäevase, kuid kindlasti ka kunstilisemate väärtustega konkurendi — ilukirjandusliku raamatu — hoopis ära unustavad. Kuid selleks seavad pinguldatumad piirid tänapäeva kitsad ainelised võimalused. Tunneme seda puudust kõik — kirjanduse, laiemas mõttes kultuuri poolt saavutatud avaramate võimalustega tulevikuni.

Enn Kera

Pisike sõsar

*Mõtlen sulle —
jah, see oled sina,
näen sind,
seisad valguse vinan
ja lehvitad mulle.*

*Oled naeratlev —
rõõm silmin ja näön,
ja nii vallatlev,
suur lumetükike peon,
mul' pakud kätt.*

*Ja sa kasvad
nii suureks kui teised,
tatsad rõõmsalt ringi —
kuid oled ikka mu pisike sõsar,
ei muret mingit.*

*Mõtlen sulle —
jah, see oled sina,
mu pisike sõsar,
kes näpuga uuristas nina —
ja süda lööb nagu vasar.*

Ellen Vasemägi

Helga Jänes

Maastik

Kutsuv muld

*Kesk suveöö pehmust ja hellust mind maeti
ja kaeblikult värises kirikukell.*

*Mull' tundus nii hurmav, kui kaanega kaeti
kirst silutud laudadest, pehme ja hell.*

*Pea kaeblikult värisev kellahääl kustus
ja kurblikult ulguma hakkas mu koer.
Ja hobune kirstuga aeglaselt astus,
kesk vaikivaid välju, kus lokkamas kaer.*

*Mull' tundus nii hurmav ja kutsuvalt jahe
haud, roheka okstega ehitud kest.
Tuul suvine, aeglaselt puhuv ja mahe,
ei kergita laineidki uinuvast veest.*

*Muld labidalt krõbinal kirstule vajas.
Laul pühalik suigutas uinuma mind.
Pea kogunend rahvaski aeglaselt hajus.
Jäi lilledest särama kaevatud pind.*

*Nüüd uinunud olen ma sajandeid rahu.
Rist ammu kadunud, rohtunud haud.
Mu mälestus hüpnud aegade vahus
ja kadunud viimaks, sest raiunud raud.*

Kalju Lepik

Kaks lühijuttu

Halb päev ja hea päev

Kui ühel ilusal hommikul vannitupa siirdusin, vaevles vanni põhjal suur ämblik. Ehmusin koledasti ja esimene mõte oli: „Täna ma ei lähe kooli!“ Sest juba mu vanaema ütles alati, et kui näha hommikul ämbliku, läheb kogu päev nurja. Uskusin seda tol ajal kaljukindlalt ja usun veel praegugi. Kooli pidin aga tol korral siiski minema, sest kuidas sa ütled järgmisel päeval puudumispõhjust küsivale õpetajale: „Vot, ämblik oli vannis!“ See nüüd kellegi põhjus.

Aga halvasti läks sel päeval, tean seda veel täpselt. Eelmisel nädalal tehtud klassitöö oli kaks, inglise keeles küsiti niisuguselt kohalt, kust ma üldse midagi ei teadnud, ja muudes ainetes ka ei jäetud rahule, ikka küsiti.

Läksin siis südametäiega lõunaajal koju. Kui ma ukse lahti tegin, oli esimene asi, mis mulle silma kargas, tädi Klaudia (maailma kõige tigemad tädi), kes mind juba terve aasta polnud külastanud. Muidugi sain ränga peapesu mittemillegi eest.

See oli siis üks erakordselt halb päev. Heal päeval ma ei näe ämblikku. Heal päeval ei saa kätte ühtegi klassitööd, ükski õpetaja ei tule kiusama, kui ma just valmistun järgmiseks tunniks, keegi ei tule mind külastama ja ma ei saa kellegi käest sõimata. Niisugusel erakorralisel päeval on enesetunne ülihea. Eriti siis, kui juhtub ka raha olema. Võib lähimast kioskist šokolaadi tuua, romaani lugeda või nii-samuti muidu vahtida. Niisugustel päevadel pole ka minu korteriperenaist kodus: ta on teiste omasuguste juurde kohvile, kirstupanemisele, matusele või palvetundi läinud. Siis ma teen ise õige head õhtusööki ja lähen vara magama. Kui perenaine on kodus, ei saa tema juurde koguneb kari vanu daame, kes väga kõva häälega räägivad kõiksuguseid ebahuvitavaid asju.

Kui ei oleks ämblikke, ei oleks ka halbu päevi. Kutsun üles kõiki, kes on heade päevade pooldajad, võitlema ämblikkude vastu, siis kaoksid maa pealt halvad päevad ja üks hea päev järgneks teisele maailma lõpuni.

Koolitee

Mõni ütleb, et koolitee on nagu taevateegi pime, pikk ja okkiline. See oleneb aga aastaajast ja sellest, kas minna kooli või sealt tulla. Talvel on pime. Ei näe tuttavaid, kes vastu tulevad, ei saa kinopilte vaadata, kui hommikul reklaamikastid on valgustamata. Kooli minnes pole ka selleks aega. Jooksed. Ei näe mitte midagi. Ainult kella, kui mõni juhtub olema. Ja see kurivaim näitab siis ka alati nii palju. Harilikult on viis minutit aega, ja kui õige vara oled kodust välja tulnud, siis on kuus minutit aega.

Aga tee koolist koju! Hoopis mi-

dagi muud. Aega on laialt. Iseäranis nüüd, kui kool on õhtupoole. Kodus on teada, et tunnid kestavad 2—8. Järelikult peab alles pool üheksa kodus olema. Terve tund on niiõelda taevast kukkunud. Ja kui juhtubki mõni kodurahvast nii kolmveerand kaheksa paiku kuskil Rüütli tänava ja Suureturu nurgal vastu tulema ja küsima: „Kus sa's nüüd kooli ajal linnas patseerid?!“ siis vastad süütu inglinäoga: „Varem saime täna lahti, õpetaja läks koosolekule.“

Hea on, kui koolitee on pikk. Siis pole kojuminemisel vaja kõiksuguseid sõlmi ja keerutusi sisse teha. Ja kui

ta veel iseenesest juba läbi Rüütli tänava viib, on see ideaalne tee. Rahul võib aga ka olla niisuguse teega, mida võib kunstlikult juhtida Rüütlist läbi. Teel vaatad vaateaknaid uusimaid väljapanekuid, unistad mõnest uuest kingapaarist või kinopiletist. Ainuke mure on: „Ei tea, mis asja ma täna küll õhtusöögiks saan?“

Teel kooli on aga miljon muresid. Sageli on suur mure: „Suur heldus,

kõik on jälle õppimata! Mis minust täna küll saab!“ Sellele lisanduvad siis veel mõned muud mured, mis kõik alluvad eelpoolnimetatud suurele.

Küll oleks hea, kui kõik teed oleksid koduteed. Aga siiski, ka kooliteel on oma võlud, sest mõni inimene armastab üle kõige muretsemist. Tema on koolitee otse naudinguks.

Edith Matt

Kui läheneb pühalik öö

*Õrnvalget vatti
liugleb ajuti —
paitab krobelist maad,
kõik nagu kinni katab —
näe, õrnvalget vatti.*

*Ning ülal taevafoon
kui pehme hallikas toon,
tumedad kõrgkuuse kroonid
saavad ju heledad toonid
— täis õrnvalget vatti. —*

*Ja hinges hellub,
õhus hõljub
helin, kui kaugusse hajub
ning nüüd alles tajun,
et läheneb pühalik öö.*

Ellen Vasemägi

Vana portfelli

(Stiiliharjutus — kirjeldus)

Siin mu ees laual ta lebabki, mu vana portfelli. Pole mul tänaseni korragi mõttesse tulnud teda lähemalt silmitseda. On olnud vaid tavaline, õpilasele tarvilik vahend raamatute kandmisel, ilma et seejuures oleksin talle rahkem tähelepanu omistanud. Nüüd siis, pärast ta aastaid kestnud tööpäevi, mis pole unustanud jätmata temasse jälgi, asun kord ta põhjalikumale uurimisele.

Nüüd nagu esmakordselt näeksin, et on päris jahmatamapanevad ta välimus kui ka sisemus. Näib, nagu oleks teda veetud mööda kõrrelist põldu ning halastamatud kõrred re-

binud ta küljest tükikesi ja kraapinud värvi.

Mu portfelli pole suur. Parajasti mahtus tasse suur joonistusplakk. Ta omab vaid üht lukku. Värvuselt on, õigemini oli, tumepruun. Praegu on ta värv laiguline hästi harmoneerivais toones. Luku juurest, mis asetseb portfelli keskel, on ta kõige heledam, hallikas-kollane, mis tingitud vist luku alaliselt avamisest ja kinnipanemisest, kusjuures harilikult pöidlaga toetan luku äärde nahale. Ka nurkade juurest on värv heledam, kuigi mitte nii hele kui luku juurest. Samuti leidub ta pinnal heledaks

hõõrdunud tindiplekke. Tagakülj on imelik segu hallist, mustast ja pruunist värvusest, mis on alalise vastu mantlit nükkimise tagajärg. Küljed ja põhi on täiesti kirjud. Ikka

meenutab kujult väga langevat tähte. Näib, nagu oleks see uuristatud sinna noa või mingisuguse muu terariis- taga. Paar cm lukust allpool on veel teinegi samasugune kriimustus, ainult

Aita Sell

Madonna lapsega

tumepruun, helepruun ja siia sekka mõned tindiplekid. Imelik, et just neid tindiplekke on nii palju, kuigi mul kunagi pole harjumuseks olnud portfelli tindiga „dekoreerida“.

Nahk on tal mitmest kohast rebenenud ja kriimustatud. Suurim kriimustus on siinsamas, luku ligidal, ja

pikem ja kitsam. Ka selle tekkimis- lugu on niisama ähmane kui esime- segi.

Hirmuäratavad on aga ta külje- ja põhjaõmblused. Eriti nurkade juu- rest. Neljast alumisest nurgast oma- vad vaid kaks parempoolset metall- nurki, kuna teised kaks oma teenis-

tusaja on arvanud lõpetatuks ja kadunud teadmata kuhu. Seejuures pole nad unustanud kaasa rebimata tükke oma kinnitusservadest. Lasksin küll parandada neid nurki ja sinna on õmmeldud peale uus nahk, kuid ka see on nüüd rebenenud. Ja et saavutada majanduslikku kokkuhoidu, olen ise parandanud rebenenud õmblusi linase niidiga. Samuti on põhi nõelutud kahest kohast pruuni käsitöölõngaga, sest ei võinud ju lubada oma „inventari“ kadumist läbi küllaltki suurte aukude.

On päris loomulik, et portfelli säärases vanuses ei oma enam hulga aega seda, mida nimetatakse käepidemeks. Endisest hiilgusest on säilinud vaid kaks auku sinna, kus oli varem sang. Ka metallvarb, mille külge sang oli kinnitatud kahest nahast rõngakesega, milledest teine on kadunud, on paindunud ülespoole looka.

Kuid nagu imekombel on säilinud lukk täiesti korralikuna. Kompliment meie edenenud lukksepatööle! Samuti on alles ka võti, mis nahkrihmakesega on kinnitatud portfelli külge. Ta ainult on salapärasel põh-

jusel kõveraks paindunud, mis aga ei takista teda tarvitamast.

Ja nüüd ta sisemusest. See on jaotatud vahevoudriga kaheks osaks. Vooder on rohekas-pruun. Esmajoones paistab silma tohutu hulk tindiplekke, mis sinna on tekkinud tindisest sulest, mille olen alati kuivatamatult visanud portfelli. Vooder on mitmest kohast rebenenud ja seetõttu olen teda küll valge, küll musta niidiga parandanud. Kuid praegugi leidub alumises nurgas suur auk, millest vist pääseski kord masinapool, mille mu korteriperenaine parandada saatis, voodri vahele, ja vaatamata mu põhjalikule otsimisele jäi kogu aastaks kadunuks. Kord juhuslikult aga leidsin ta portfelist, siis kui olin ta olemasolu juba täiesti unustanud. Ei tea, mis imejõud ta voodrite vahelt lahti päästis.

See oli siis kirjeldus mu vanast portfelist. Jah, rasked on olnud ta elupäevad. Kuid nüüd ei tarvitse tal enam „orjata“ ja ta võib rahus veeta oma vanaduspäevi. Ning kui kord korraldan oma isikliku muuseumi, asetan ka tema sinna.

Hilja Närska

Laul joomareist

*Me südameis eksleb nüüd rajumäng,
kui viirastus palavas õhus.
Pea väsinud, tajutav õnnesäng.
Eel kuldab vett kalade liuglev ränd.
Pea puhkame koltunud põhus.*

*Kuust aetuna liugleme taevateel
maast madalast päikese poole.
Laul lahti! nüüd hobugi hirnub veel,
me karjume lendaval elureel.
Kõik õnnede jumala hoolde!*

*Tilk säravast karikast sõõmuks sai,
me joonud ja kalkanud viina.
Viin vulksuvast pudelist pähe jäi,
täis karikast peagi veel teine sai.
Ei tunne me maailmas piina.*

*Täis karikaist õnne me südamel.
Õös rajulaul, päevades pulmad.
Me hullude, joobnute radadel
käind mustadel, tahmastel padadel.
Meis joobnute uimad ja ulmad.*

Kalju Lepik

Üle jõu käiv pühadeost

Väljas kibendas lund ja maa oli külmunud nii kõvaks ja krobelseks, et jalal oli valus astuda. Kõigil oli kohutav kiire, sest jõulud olid juba ukse ees. Tore hobune ree ees, sõitis tüise maamees äri ukse ette. Astus reest välja, vaatles äriaknaid, kaalus ja kaalus, kas astuda sisse või mitte. Aga kuidas sa hing tead, mida teha. Ah-haa! Leidis abinõu, kuidas teada saada, mida teha. Kõrval jäi seisma daam ja mainitud daami mantli nööpidelt luges maamees: osttan — ei osta, lähen, ei lähe, lähen, ei lähe, lähen. Ja nii ta läkski sisse.

„Tere! Ega teil piparkoogivorme ei juhtu olema?“

„On küll!“ ja müüja tõstis suure kasti täie plekkvorme letile. Maamees valis ja valis ning küsis viimaks: „Aga no kuidas — mis nendega siis ka tehakse?“ Müüja tegi imestunud näo, surus siiski naeratuse tagasi ja lausus: „Piparkooke vormitakse. Küll naised kodus juba teavad, mis nendega tehakse.“

Mees vaatles vorme ja küsis: „Ega teil kaameleid ei juhtu olema?“

„On küll!“

„Aga Petlemmatähte?“

„Tähti on siin küll, aga on nad Petlemma või Jeruusalemma tähed, seda ma küll ei tea.“

„Aga... ega teil midagi erilist ei juhtu olema?“

„Mis see iseäralik siis olgu?“

„Üskkõik, aga mida teistel pole.“

„Ei tea! Need, mis siin on, neid on teisedki kõik ostnud.“

„Ooh, ei ma siis neid küll osta!“

„Teisi pole jälle.“

„Andke siis vähemalt nõu, mida eit selle taignaga peale hakkab?“

„Noh, võtke näiteks see kala. Ta on ju küllalt huvitav!“

„On ta vana kala?“

„Arvatavasti!“ muigas müüja.

„Ooh, ei ma siis taha, mul noor naine või e-eit ütles vanasti ja ütleb ikka, et tema ei salli niisuguseid kalu.“

Nüüd turtsatasid juba teised ostjadki poes ja müüja tegi viimast katset, pakkudes tähti:

„Noh, võtke siis see täht!“

„Ah Petlemmatäht?“

„Olgu ta siis Petlemmatäht minugi pärast.“

„Ja kaamel — mh!“

„Mis selle kaameliga siis on? Kaup on ju hea.“

„Ja-jaa! Aga ma murrann pead, et Petlemmatäht ja kaamel, näe välismaa kaup, aga seal nad sindrid üle piiri toovad. Aga on mõni mõistlikum asi, siis ei lasta, et ärevad ajad.“

„Noh, egas pole parata ja egas see ka välismaalt ole... see meie oma maa töö.“

„No-noh! Keda te siis rumalaks peate. Petlemm, see ütleb ju, mis ta on, ja kaamel, kes ei teaks, et see ainult kõrves käib. Ega ei maksa ikka teist inimest nii rumalaks teha. Ma saan aru küll!“

Müüja löi käega ja teine avaldas salaja kaastundmust, noor naine paneb vanameest oste tegema, mis teisel üle jõu käib.

„Ei mina tea selle koha pealt enam midagi ütelda, te ise ju ristsite selle Petlemma täheks. Las ta siis olla!“

„Njaa — Petlem on Petlem, aga ütelge parem, mis mu piparkookidest saab.“

„Kui te siin nii palju pead murrate, siis minge parem koju ja tehke lihtsalt mingid pätsikesed, riputage jõulupuu otsa — ja küll ta käib!“

Kuid nüüd vihastas vanamees õieti. Haaras letilt mütsi ja tormas poest välja, hüppas rekke ja sõitis kuljuste kõlinal minema.

Paar päeva pärast pühi tuli vanamees tagasi ja lubas terve poe pätse täis laadida. Naine sõitnud ema matusele ja tema teinud kaheksa-aastastega kodus pätse, aga ükski polevat püsinud puu otsas ja seest olnud kõik toored. Naine tulnud koju — ja siis esimest korda — häbi rääkida, ütles vana, tulnud tüli, mingisugune abieludraama paari pätsi pärast, mille valmistamiseks anti nõu ärist, kust saab Petlemma tähti ja vanu kalu.

Ellen Vasemägi

Öötuul

Vägevalt vinge tuul vilistab viisi kurba,
Rajukalt ringutab ristakuid käsi.
Viriseb leplik kui vihmavett... Viimast urba —
Siiski ei tuulelöösk katkumast väsi.

Ratsutab tākuna vägev tuul tühjel väljul,
Konnana koriseb laurite mudas.
Ulgudes ühtsoodu, kadakat paljal kaljul
Lakub kui ussikeel viimases hädas.

Pillutab hundina ulgumist külma õhku.
Tormakalt taevani kүүündivat kisa
Tõstetud koonuga karjub, et hambaid põhku
Lüües võiks saagile hankida lisa.

Kohiseb kange tuul kaskede karges salus,
Raputab räbaldund lehtesid mutta...
Virutab kive kui vibuga... Kauges talus
Viriseb katuse unghostes nutta.

Hommikut haistes kuid tihkjana algab valang,
Öötuule lennukus lõõtsund on sadu.
Välkvalguse eeli just puhkenud palang
Väsinud tuulelgi kuulutab kadu.

Enn Kera

Reis Saaremaale

See oli 1938. a. sügisel, kui meil algkoolis õpetaja teatas, et kevadel lähme Saaremaale ekskursioonile. See teade tõmbas kõikidel poistel südamed lõkkele. Õpetaja seletas siis ka selle marssruudi, mis pidi läbis-tama Tartu — Valga — Mõisaküla (läbi Lätimaa) — Pärnu — Kuressaa-re — Vilsandi saar — Kuressaare — Tallinn — Tartu. Lõpuks valiti ka kassameister, kes hakkas sõiduraha kasseerima.

Kui kätte jõudis kevad, selgus, et palju poisse ei tule kaasa. Tehti tea-tavaks, et meie marssruut tuleb na-tuke ümber muuta, kuna Valga-Mõi-saküla kaudu tuleb kallim. Siis va-lisime sõidu üle Viljandi. Kaasõit-jaid poisse oli kokku 14 ja klassis oli üldse 30 õpilast. Sellega oli siis alla poole neid, kes tulid ühes. Peale nende klassijuhataja ja koolijuhataja proua. Veel oli üks küsimus, kas

sõita Kuressaarest otse laevaga Tal-linna või autobusega Kuivastusse, sealt laevaga üle väina ja rongiga Tallinna. Ühel häälel otsustati vastu võtta teine tee.

Esmaspäeval, 12. juunil olin juba varakult ülal, pakkisin oma asju ja korraldasin veel, mis tarvilik. Peale lõunat kell pool neli läksin Narva tänavale, kus poisid ja proua Tork juba olid koos. Puudus ainult klas-sijuhataja härra Kink. Kell neli hak-kasime minema. Sõitsime välja Vil-jandi maanteed mööda. Omnibus oli rahvast täis ja kole palav oli olla, kuid see ei teinud suurt midagi. Teel möödusime Ulila elektrijaamast ja Võrtsjärvest. Eriti tore oli vaade Võrtsjärvele, sest sel oli väike lai-netus ja kaugemal sõitis üksik väike jaht. Pika sõidu järele oli meie esi-mene peatus Viljandis. Tulime om-nibusest maha ja läksime lossivare-

meid vaatama. Kõik see pidi toimuma kiirelt, vahest isegi joostes, sest Viljandis oli peatus ainult pool tundi. Varsti olime jälle sõidukis ja sõit võis alata. Kui sõitsime minema, siis nägime Eesti Panga hoonet ja kapten Irve ning Eesti Vabadussõja mälestussambaid. Järgmised ja väiksemad peatused olid Mõisakülas ja Kilingi-Nõmmel. Kell oli juba pool kaheksa, kui hakkasime Pärnu sõitma. Sõit oli küll väga pikk, kuid kõikidel peale ühe, kellel läks süda pahaks, olid rõõmsad näod. Omnibus kõlas laulust ja hõiskeist. Kell pool üheksa sõitsime Pärnu ja maanteelt veel nägime, kuidas üks suur laev ka Pärnu sõitis. Kui olime jõudnud pärrale, läksime sadamasse. Nüüd nägime, kuidas sadamakai äärde kinnitus segaurik „Estonia“, mis oli tulnud Tallinnast siia, et siit edasi sõita Stokholmi. Nüüd läksime õpetajaga Pärnu suursilda vaatama. Parajasti, kui saime sillale, tõusid sillaklapid, kuid lasti jälle alla. Siis läksime veel sadamasse, kus õpetaja läks a/l. „Kassarile“, kus palus, et meile antaks öömaja. Sel ajal olid Pärnus olnud leetrid ja koolivalitsus ei andnud meile ühtegi ruumi. Varsti olime kätte saanud loa ööbimiseks laeval. Kolisime kohe oma värgiga laevale. Sellesama laevaga sõitsime ka Kuressaarde. Kell oli juba kümme, kui a/l. „Estonia“ hakkas Stokholmi sõitma. Üks väike vedurlaev vedas ta sadamast välja. Pärast seda läksime kajutisse magama, kuid sel ööl ei saanud üldse und silma, sest III klassi kajutis oli kuum. Terve öö oli naeru täis. Mina sain alles kell kaks magama ja kell neli jälle äratati mind sellega, et visati ühe vedela kanamunaga pähe. Nüüd ei saanud enam magama jääda. Hommikul läksime juba kell viis laevalaele ja lõpuks, kui igavaks läks, läksime vaatama Jahtklubi maja ja jahte, mis seisis kõik reas purde juures, kõigil lehvisid väikesed jahtklubi-lipukesed mastitipus. Tagasi tulnud, läksime veel talvesadamat vaatama. Kalamehed tulid ja läksid merele oma mootorpaatidega, mis juba hakkavad sõitma kell kolm hommikul.

Pärast sööki olime vabad, käisime siis üksikult. Mina jäin laevale vaatama, kui kaupa välja hakati vinnama. Vints töötas kogu aeg. Meeste hüüete järele „hiiop!“ või „tego!“ lastakse vints kohe üles või alla. Kell kümme läksime Pärnu supelranda suplema. Vesi oli juba soe +20° C. Nüüd läksime vaatama rannahoonet ja seal ligidal oleva spordiseltsi Pärnu Kalev staadioni. Parajasti parandati tribüüni katust ja seati korda pinke eelolevaks Pärnumaa laulupeoks. Edasi läksime vaatama „vaestepatuste alevit“ ehk Pärnu tööstusrajooni. Varsti olime selle maja juures, kus elas J. V. Jannsen. Selle maja küljele oli asetatud valge marmortahvel ja tahvil seisis järgmised read:

Selles majas elas
Johann Voldemar
Jannsen
1851.—1863. a.

Siin kasvas tema tütar
Lydia Koidula.

Pärast seda läksin laevale ja jäin sinna pakkide juurde, kuid teised läksid veel teatrit „Endla“ vaatama. Kell oli juba üheksa, kui tulid ka teised. Läksin veel linna, et midagi osta. Kell kümme sõitsime Pärnust a/l. „Kassari“ pardal välja. Süüdati tuled tüür- ja bakkbordidel ning mastides topptuled. Sõit oli tore, kuid ei olnud seda head lainetust, mis oli päeval supeldes. Järjest pimenes ja laev jõudis välja 3 kilomeetri pikkuste muulide vahelt avarale merele. Kaugenesid Pärnu sadama signaaltuled, varsti oli päris pime.

Kolmapäeval, 14. juunil tõusin kell viis. Nägin silmapiiril Riia lahes üht väikest kolmemastilist purjekat, mis kihutas Balti mere suunas. Mõõdusime Abruksa saarest ja sõitsime Roomassaare sadamasse. Sadamas oli palju rahvast vastas. Kai ääres seisis ka sõjalaev m/p. „Ristna“. Vahimees seisis, püss õlal, laevareelingul ja vaatles saabuaid inimesi. Nüüd istusime sadamas seisvale Roomassaare-Kuressaare raudteevagunile ja sõitsime selle „sussiga“ Kuressaarde.

Rongilt maha tulnud, nägime, kuidas üks väike orav istus pargiteel ja nohis käbisid. Märkasime puu otsas majakest ja sildikest, kuhu oli kirjutatud järgmine salm.

Kui pähkleid tood sa mulle,
Siis sõbraks jään ma sulle.
Panen süües sõrmed risti,
Tänuks tõmban saba püsti.

„Miki.“

Poisid kirjutasid selle salmikese üles. Märkasime teist majakest sildiga:

Meie palume Teid,
külastage toiduga meid.

„Miki'd.“

Kuressaare lossi juures olid võimlemisharjutused „Eesti Mängudeks“. Lossivall oli väga kõrge ning tore oli seal kõndida. Lossivärvast sisse minnes õuel oli lossi kaev vasakut kätt. Läksime nüüd teisest värvast sisse juba lossi ja paremat kätt värvast olid rootsiaegsed ja Maailmasõja-aegsed kahurid ning pommipildujad ja Kuressaare Linna Tuletõrje esimene käsiprits, mis nüüd on tarvitamiskõlbmatu ja on paigutatud lossi juurde. Edasi läksime sinna ruumi, kuhu oli omal ajal sisse müüritud rüütel. Seal läksime edasi lossi suurde torni, kus avanes vaade igasse maailmakaarde. Nii nägime siit linna, merd, Abruca saart, suuremaid järvi ja vana sadamat. Läksime lossi- ehk Saaremaa muuseumi, kus oli palju sõjariistu, kirikumudel 2 meetri kõrguse torniga, venelaste vana sõjalaeva mudel. See laev sõitis Mustal merel purjedejõul, selle külgedel olid suurtükkide laskeaugud. Edasi oli saarte rahvarõivaid, Ruhnu saare vallavanema säärsaapad, mis on täismehel rinnuni. Lossis käik võttis aega poolteist tundi.

Edasi — kuulasime kontserti, vaatasime uut mudaravilat. See oli nii äärmiselt puhas ja korralik.

Järgmisel päeval, 15. juunil läksime läbi lossivalli Pargi tänavasse lugemislaua, kus oli paljude teiste riikide ajalehti. Pärast lõunat sõitsime Vilsandi poole. Kell viis olime Kihelkonnas, sealt sõitsime edasi Papisaare randa ja asusime kohe

mootorpaati, et sõita Vilsandi saarele. Varsti jõudsim Vilsandi, kus sadamasillal oli vastas härra kapten Toom, kellega sõitsime koos Vaika saarele „lindude riiki“. Seal oli palju linde, kes kõik on kapten Toome hoole all. Siirdusime muuseumi, kus kapten andis lindude kohta lähemaid seletusi. Muuseumis nägime veel kalu ja kalamõrdu, Vilsandi päästapaadi mudelit jt. Kui muuseumist tulime, siis läksime vaatama seda hiiglasuurt päästapaati, mis on ehitatud Londonis punasest puust 1897. aastal. Sellega on päästetud neljakümne kahe aasta jooksul üheksakümmend kaks inimelu, kaks kassi ja kaks koera. Läksime tuletorni, kuhu viis üles kuusteist treppi saja seitsmekümne kahe astmega. Seal võis vaadata merele ja Vilsandi ümbrusele. Läks juba pimedaks ja tuletorn andis väikeste vahedega oma võimsat „U“-signaali, et ei satuks karidele mõni laev.

Reedel kapten Toom kutsus meid muuseumi, kust ostsin ühe postkaardi ning saatsin Tartusse. Peale selle veel kaks raamatut ja „lindude riigi“ märgi. Kohe läksime sööma ning pärast sööki mootorpaati. Kell oli neli, kui mootor hakkas põrisema ja kapten Toom ilmus sillale meid saatma. Kui paat juba liikus, hüüdsime kooris: „Elagu kapten Toom!“ Vilsandi tuletorn kadus metsa taha ja poolteise tunni pärast olime jälle Papisaare rannas. Kihelkonna lahes Papisaarel seisab Balti Päästeseltsi laev a/l. „Grenen“ ööd kui päevad ja aastad ankrus. Laev tõttab otsekohe appi, kui raadiotelegrafist kuuleb „sos“ hüüdeid, hukkuvale laevale, sest Vilsandi ja kogu Saaremaa ümbrus on täis veeluseid kaljusid ja karisid.

Varsti tuli ka autobus meile järele ja viis meid jälle Kihelkonda. Siin oli väike peatus — käisime väikest vesiveskit vaatamas. See oli väga vana ning käis aeglaselt. Läksime tagasi omnibusse ning sõit läks jälle Kuressaare poole. Kuus kilomeetrit enne linna lõhkes autobuse tagumine kummivoolik. Kuivastu poole sõites nägime, kuidas üks naine kündis põlul nn. „seaninaga“, mis on ühe käe

Georg Sander

Kuused lumes Ff

jaoks. Varsti olime Kuivastus, auto-
bus keeras ringi ning varsti tuli ka
a/l. „Rudolf“, tõi mandrilt ühe eks-
kursiooni ja autobus viis selle edasi.
Meil oli veel tund aega laeva mine-
kuni. Merel oli tugev tuul ja hea
laine. Kell kaks olime laeval. Lai-
netus oli kõva ning suunatud kül-
jele. Bakkbordilt pildus vett tekile
ja üks poistest jäi merehaigeks. Kell
kolmveerand kolm olime Virtsus.
Virtsu sadamas seisis ka üks Saksa
mootorpurjekas tormivarjus.

Istusime kitsaroomalise rongile ja
sõitsime Rapla poole, kus istusime
ümbereisele rongile. Kell seitse
saime Tallinna. Jaamaesine oli rah-
vast täis, sest sel päeval avati „Eesti
Mängud“.

Laupäeval, 17. juunil käisime sõja-
museumis, „Estonia“ teatrimajas,
Toompeal ja õhtul „Eesti Mängudel“.

Pühapäeval, 18. juunil läksime
mööda Narva maanteed „Rus-
salka“ ausamba juurde. Sealt nägi-
me merd, kus sõitsid jahid ja Tal-

linn-Pirita liiniaurikud vahetpida-
mata. Lõpuks nägime üht valget
laeva, mis tuli aeglaselt Tallinna.
Sadamas selgus, et see oli segaurik
„Estonia“, mis Pärnust Stokholmi
läks ja nüüd jälle Tallinna saabus.
Käisime Peetri maja juures, Lasna-
mäel ja lõpuks meres suplemas. Sa-
damas vaatlesime laevu, seal seisidki
a/l. „Estonia“, a/l. „Kassari“, millega
Kuressaarde sõitsime, reisiaurik „Vi-
ronia“, a/l. „Eestirand“, jäämurdja
„Suur Tõll“ ja teisi. Dokis seisis
üks meie allveelaev ja m/p. „Ristna“.
Kui jõudsim a/l. „Anu“ juurde, tuli
tekile mu vennas ja kutsus mind
sinna. Siin jätsin sõpradega juma-
laga ja läksin. Selles laevas oli mu
onu kapten. Tädi pojaga käisime ka
Meremuuseumis, kus oli mitmesugu-
seid mudeleid ja ülevaateid nii Eesti
kui ka välismaa laevandusest. Olin
veel paar päeva Tallinnas, siis sõit-
sin onu autoga tagasi Tartu.

Jaan Sirge

Öö

Öö,

*sinu sülle tahan heita pää;
sinu salakohinat ju kuulda;
sinu hõlma heita end nii hää.*

Öö,

*sulle laulan, kandlekeelel nutt;
sulle heidan südame täis valu;
sulle ütlen: armastus on jutt.*

Öö,

*sinust tõusevadki tuuled, torm;
sinust unistused ilmal' võõrad;
sinust elu, armastus ja surm.*

Öö,

*sinus midagi kui muinasjutt;
sinus nõiad, sortsid, vilkuv tuli;
sinus valu, igatsus ja nutt.*

Kalju Lepik

VARIA

Mait Metsanurk 60-aastane

19. novembril pühitses meie kirjanduse üks juhtivaid kujusid kirjanik Mait Metsanurk oma 60. sünnipäeva.

Mait Metsanurk, kodanliku nimega Eduard Hubel, sündis 1879. a. taluperemehe pojana. Ta pärineb Tartumaalt Äksi kihelkonnast. Koduküla kutsuti Metsanurgaks, millise nime on Ed. Hubel valinud ka oma kirjanikunimeks, tahtes rõhutada kodukoha eraldatud asendit. Ta vanemad olid vaikesed ja tagasihoidlikud. Isa oli tavaline lihtsameelne talunik, kes armastas heal meelel juttu kuulata ja jutustas ka ise sündmusi. Ema oli muusikaandeline, armastas laulu ja andus usulistele elamustele. Näib, et kõik, mis kirjanikus hingelist ja tundlikku, on päritud ta emalt. Perikonna noorima võsuna ei leidnud väike Eduard oma seitsme venna ja õe hulgast endaealist mänguseltsilist, sellepärast kulusid ta lapseaastad rõõmutus üksilduses. Viieaastaselt ta õppis lugema ja veetis pikad talveõhtud raamatute seltsis. Kaheksa-aastasena hakkas ta Orge vallakoolis käima. Koolitöö kõrval luges Metsanurk kõike, mis kätte ulatus. Lõpetanud vallakooli, saatis vanem vend, kes isa asemel peremeheks saanud, Metsanurga Tartu linnakooli. Aga enne kui ta kooli jõudis lõpetada, surid isa ja vend ning ta jäi aineliselt enese hoolde. Loomulik, et edasiõppimisest ei olnud juttugi. Tuli asuda teenistuskoha otsimisele, mida leidis näruse palga eest kantseleides. Metsanurgal, olles pooliku haridusega ja vähese aktiivsusega, tuli läbi käia kõik iseseisvust taot-

leva poolharitlase hädad. Kuid siiski läks tal korda lõpetada katkestatud õpinguid linnakoolis ja ka sama kooli juures asuvaid pedagoogilisi kursusi. Pärast seda Metsanurk sai algkooliõpetaja koha Võrus. Sääl ta ei olnud mitte kaua ja 1905. a. tuli ta Tartu tagasi. Ta jätkas veel ühe aasta edasiõppimiskatseid ja asus siis ajakirjanikuks Jaak Järve „Virulase“ toimetusse. Siit peale algas Metsanurga järjekindel tegevus ajakirjanikuna ja kirjanikuna. Ta kirjanduslikule tegevusele andsid tõuget Juhhan Liivi realistlikud novellid ja Vilde teosed. Oma esimese jutukese kirjutas Metsanurk 1903. a., mis ilmus ajakirjas „Linda“. Tema looming kuulub kirjandusliigiliselt eepikasse ja dramaatikasse.

1908. a. avaldas ta oma esimese pikema jutu „Isamaa õilmed“, millega ta tõmbas endale üldist tähelepanu ja sai korraga tuntud ja paljuloetud kirjanikuks. Ta toodangust kandvama osa moodustavad romaanid. 1909. a. ilmunud romaanis „Vahe- saare Villem“ käsitleb ta tol ajal Eesti ajakirjanduses väga aktuaalset teemat: talude lagunemist ja haamri alla minekut. 1922. a. ilmunud „Taa- vet Soovere elu ja surm“ on üheks ta silmapaistvamaks teoseks. Veel on temalt ilmunud romaane: „Orjad“, „Valge pilv“, „Punane tuul“ jt.

1934. a. ilmus ajalooline romaan „Ümera jõel“, mis on eesti kirjanduse väärtuslikumaid saavutusi. Sellega oli Metsanurk loonud teose, mis lugejas on suuteline äratama rahvuslikku tegevusvõimet ja iseteadvustunnet, pannes teda soojalt kaasa

elama nondele Muistse Eesti esin-
dajaile. „Ümera jõel“ ilmumisega
toimus eesti ajaloolise romaani uues-
tisünd, mis andis tõuget ka teistele
kirjanikkudele. Viimatiilmunud teos
„Kutsutud ja seatud“ on pühendatud
usulistele küsimustele.

Ulatust, mis on ta romaanidel, ei
ole ta novellidel. Parimad neist on
ilmunud kogus „Elu murrab sisse“.
Romaanide ja novellide kõrval on
Metsanurk kirjutanud veel näiden-
deid. Tähtsaimad neist on draamad
„Kindrali poeg“ ja „Haljal oksal“.

Metsanurga stiil on kaunis ja as-
jalik, tundeelementidelt kahvatu.

Metsanurk pole väga viljakas. Ta
kirjutab siis, kui tal ajajärgule mi-
dagi on ütelda, kirjutades seega alati

asja enese pärast. Temas esineb ühis-
kondlik mõtleja, kes oma teostes mi-
dagi uut, läbimõeldut ja algupärast
ütleb. Tema arvustav ja protestiv
vaim paljastab meelsasti elu väärnä-
tusi. Tema loomingut kannab ikka
mingisugune kõrgem-idee, kas sot-
siaalse õiguse, rahvuslikkuse, juma-
luse või millegi muu kohta. Metsa-
nurga loometegevuse parimate kül-
gede hulka kuulub sisuliselt hinge-
lisus, kunstiliste probleemide käsit-
lus, ideede aktuaalsus, jõurikkus ja
konkreetsus.

Loodame, et ka tulevikus jätkub
Metsanurgal indu rikastada oma teos-
tega eesti kirjandust.

August Lamesoo

Kirjanduslik kohus

F. Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ üle

1. dets. s. a. algusega k. 17.00 toi-
mus II Gümnn. ruumes Tartu koolide
vaheline kirjanduslik kohus ülalni-
metatud teose peategelase Rodion
Raskolnikovi üle.

Kohtu eesistujaks oli prokurör A.
Paal, kaasistujaks F. Pärtelpoeg
(Komm.-k.) ja R. Varema (I Gümnn.),
sekretäriks A. Seitam (Komm.-k.).
Süüdistajaiks M. Annus (Komm.-k.)
ja S. Kremer (H. T. Gümnn.). Kaits-
jaina toimisid I. Rebane (I Gümnn.)
ning M. Kuldvere (II Gümnn.). Van-
dekohtu liikmed ja teised tegelased
olid nimetatud koolide või ENKST
Gümnn. õpilaste hulgast. Kohtu
avas O. Lukk (I Gümnn.), selle järgi
Z. Kleiman (ENKSTG) andis lühi-
kese ülevaate Dostojevski elust ja
loomingust.

Enne protsessi algust eesistuja sel-
gitas mõne sõnaga kirjandusliku
kohtu mõtet, mõistet ja eesmärki,
millele järgnes asja arutamine. Prot-
ses lõppes sellega, et vandekohus
mõistis Rodion Raskolnikovi süüdi
ning kohus karistas teda 10-a. sunni-
tööga ühes kõigi õiguste kaotamisega.

Üldiselt koolidevaheliste kirjan-
duslike või seltskondlike kohu-
tute korraldamise mõte on tervitatav.
Kuid selline kohus rahuldab kuula-
jaid ainult siis, kui aine on hästi va-
litud, on uudne ning korraldus lait-
matu. Paraku ei saa seda öelda
käsoleva kohtu kohta. Peakorral-
dajaks ja mõtte algatajaks nim. koh-
tus oli I Gümnn. Humanitaarring.
(Muuseas on seda, et ürituse algata-
mise mõte kuulub I Gümnn., püütud
mõnelt poolt eriti alla kriipsutada.
Sellest on paaril korral juttu olnud
isegi „Postimehes“.) Jääb teadmatuks,
miks just valiti kohtu aineks nime-
tatu, sest Raskolnikovi üle on kohut
mõistetud juba varem mitmeid kor-
di. Paistab, et mõtte algataja ja pea-
korraldaja on võtnud kogu asja liiga
pinnaliselt, mille tõttu kohus ei suut-
nud pakkuda seda, mida õpilasist
täiskiilutud saali täis inimesi ootas.
Nii oli kohtu käik ajajaotuselt ette
arvestamata. Protsessi arutamine
kestis 3 tundi, sellele vaatamata tu-
lid ajapuuduse tõttu ära jätta poolte
vaidlused, kuigi see on huvitavaim

osa iga protsessi käigus. Eriti aegaviitvad olid asjata pikale aetud kaitsekõned, mistõttu kadus igasugune huvi nende jälgimiseks. Teiseks suureks puuduseks oli, et osa tegelasi oli valitud selliseid, kellel pole võimeid selgelt ja kuuldavalt rääkimiseks. Seetõttu saali tagumises osas läks ees räägitavast pool kaduma. Resultaadiks oli, et kuulajaskond kaotas kontakti eesttoimuvaga ning saalis tekkis jutusumin, mis omakorda takistas ka neid protsessi käiku jälgimast, kes seda tahtsid, vaatamata halvale ettekandele. Kogu

protsessi käigus olid kõige hinnatavamad süüdistuskõned, mis esitati haruldase selguse ja arusaadavusega.

Sellele vaatamata, et seekordne kohus ei pakkunud seda, mida talt tahtnuks oodata, ei ole veel midagi katki. Kui halvasti, siis uuesti, ja nii tahaks meelsasti näha sellelaadse ürituse kordamist. Võib olla kindel, et saadud kogemuste põhjal too uus üritus saab parem ja suudab pakkuda rahuldust kõigile.

Tartus, detsembris 1939.

Rich. Jurss

ARVUSTUS

„Vedelvorst“

Hugo Raudsepa komöödia 4 vaatuses. Näitejuht K. Aluoja. Lavapildid A. Lepik.

Kes meist ei tea Raudseppa. Oleme teda lugenud, oleme näinud ta näidendeid. Nüüd jõudis Tartus lavale tema „Vedelvorst“, mille esietendus oli „Vanemuises“ oktoobri lõpul.

„Vedelvorsti“ sündmustik areneb Laisavere „kroonuvalla“ Näsnäruda talu õuel. Olgu tähendatud, et komöödial on oma prototüüp, kes on elanud Elva lähedal.

Peategelaseks on purulaisk Näsnäruda Kustav, vedelvorst. Ta on mees, keda ei suuda miski virgutada tööle. Talus on kõik ripakil, tööriistad vedelevad jalus, maja on selga kukkumisel, töölisel on nakatatud pere-mehe laiskusest ja logeivad koos viimasega. Nii elatakse päevast päeva, Kustavi heaolu on siis kindlustatud, kui teda ei tülitata magamisel ja kui kõht on täis.

Kuid on tuntud tõik, et inimese

soovidel ja tõekspidamistel ei lasta areneda vabalt, nii on ka Kustaviga. Ristiisa on talle parandanud 3000 rubla tingimusel, et ta võtab 3 aasta jooksul naise ja saab ka sama aja jooksul järeltulija. Siin alles hakkab Kustavile „pahandusi“ tulema. Selle põrutava uudise toojaks on vöormünder Ristmetsa Tanel, Näsnäruda rahva kauge sugulane, mees, kellel on endal kõige enam huvi tolle raha vastu: ta tahab, et raha jääks perekonda. Selleks võtab ta ühe oma tütardest, nimelt Tiiu kaasa, et teda iga hinna eest Kustavile mehele panna. Ent Kustav ei taha kuidagi vedu võtta, ta on nagu pimedusega löödud. Ta ei taha algul midagi teada paranduse vastuvõtmisest, viimaks nõustub. Kuuldes aga testamendi tingimust, ajab ta uue hooga vastu. Lepib ka kuidagi naisevõtuga, kuid järeltulija, see on talle probleem. Nüüd asub vahelt sobitama saarlasest sulane Joosep, tüüp, kellel on põhimõtteks: „Raasuke valetada, raasuke va-

rastada, heast ivake, pahast paluke, nii saab õige mees elust läbi.“ Joosep pakub Kustavile Maalit, kellega tal endal on asjad „sassis“. Olukorra päästab Taneli tütar Tiiu, kes suudab Kustavit nii palju võluda, et temas „ärkab“ mees. Kustav taipab, et Joosep tahab teda „alt vedada“. Komöödia“ lõpebki „happy endiga“. Kustavist ja Tiiust saab paar, samuti võtab Joosep omaks Maali, ja mis peaasi, 3000 rubla jääb „famiili“.

Tegelasist K. Aluoja Joosepina oli kahtlematult kõige parem, andes tõetruu saarlasest sulase tüübi, mehe, kellele on omased kõik vembud, et elust hästi läbi lüüa.

A. Mälton Kustavina suutis samuti hästi väljendada vedelvorsti, nii kõnelt, miimikalt kui ka liigutusilt.

A. Randviir Ristmetsa Tanelina andis tõetruu talumehe, kellelaadseid teraval jälgimisel leiame igapäevasest elustki.

Ei tohi ka laita A. Tammemetsa Näsnäruda vanaperenaisena.

Tiiut kujutas E. Vahur, kellel oli tähtis osa, kuna tema oli see, kes Kustavis äratas mehe. Paraku ei mõjunud ta usutavana. Vedelvorsti võlujat soovinuks näha teisiti.

Samuti tahtnuks E. Laoniidut Maalina näha ilmekamana ja väljenduslikumana.

E. Aumere Eedona andis tubli karjapoisi-tüübi.

Eriti hinnatavad olid A. Lepiku lavapildid. Jälgides üldiselt head mängu Lepiku loodud miljöös, tekib tunne, nagu viibiksid tõeliselt kuskil taluõuel, kus valitseb Näsnäruda taoline majapidamine.

Välja arvatud paari tüübi väikesed ebaõnnestumised, peab „Vedelvorsti“ aina soovitama igale teatrisõbrale.

Tartus, 1939.

Rich. Jurss

Kontserte

Sümfooniaorkestri kontserdid

Sümfooniline kunst muusikas on kõige täiuslikum, kõige kallim ja kõige suursugusem. Omaette iseseisva kunstina sümfooniline muusika valitseb kõiki teisi helitaidelisi ilmuusi. Juba mitu aastat on Tartu pidanud leppima ilma sümfooniaorkestrita. Ühe väiksema koosseisu omab küll „Vanemuise“ teater, kuid tal on see lavastuste juures niivõrd suure koormatusega rakendatud, et muudeks üritusteks lihtsalt polnud võimalusi.

Nüüd on aga jõutud ometi kord niikaugele, et Tartu publikul on võimalus tutvuda selle kõrge kunstiga. Nimelt aastaid kestnud küsimus on leidnud lahenduse. Tartu on saanud jällegi endale uue sümfooniaorkestri. Vaatamata sellele, et orkester on avalikkuse ees sellises koosseisus esinenud veel väga vähe, suudab ta aga siiski rahuldada ka kõige nõudliku-

matki muusikaharrastajat. Oma esimese kontserdi andis orkester „Vanemuise“ kontsertsaalis 25. okt.

Kontsert algas F. Mendelssohni avamänguga W. Shakespeare'i näidendile „Suveöö unenägu“. See teos, mis on täis nooruslikku värskust ja rõõmu, leidis ladusat tõlgitsust. Järgmisena oli kavas Fr. Schuberti h-moll sümfoonia (lõpetamata), mis toodi esile üsna ilmestatud kujul. Ed. Oja „Öö poemi“ ja vürsti aaria P. Tšaikovski oop. „Padaemand“ kandis ette solist A. Niitof (bariton). A. Niitof omab päris head häälematerjali ja oskab ka seda kasutada, kuid seekord ometi ei tahtnud ta hääle kuidagi sobida orkestriga kokku, jäädes kohati päris varju.

Griegi „Sümfoonilised tantsud“ esitati hea koosmänguga, mis ühtlasi kujunes õhtu parimaks ettekandeks. Kontsert lõppes Berliози marsiga

„Fausti hukkmine“. Orkestrit dirigeeris Ed. Tubin suurima osavusega, pälvides ühtlasi tugevat aplausi.

II Sümfooniaorkestri kontsert toimus 17. nov. Seekord oli kavas vene muusika.

Kui I kontsert jättis mõnes teoses kohati kahvatu mulje, siis nüüd teisel kontserdil võis juba alguses veenduda Glinka avamängust oop. „Ruslan ja Ludmilla“, et orkester on kõigiti võimeline oma ülesannet täitma. Borodini sümfooniline pilt „Kesk-Aasias“ jättis väga hea mulje. Glazunovi teosest „Süit keskajast“, mis koosnes neljast osast, tuleks eriti esile östa esimest osa, prelüüdi. Seda

teost kuuldes viis ta meid tahes-tahtmatult kesk-aega, rüütlite ja trubaduuride keskele ja sundis meid kõigiti kaasa elama. P. Tšaikovski „Melanhoolne serenaad“ esitati solist E. Turgani (viul) poolt kõigiti suure täpsuse ja hoolega. Edasi järgnes Mussorgski „Öö lagedal mäel“, mis pääsis mõjule oma masendava kujutusjõuga. Lõpppalana esitati Šehteri „Turkmeenia süit“. Selle töö aine- tik on rajatud Turkmeenia rahvus- motiividele, millest eriti huvitav on viimane osa Allegro marciale.

Publiku huvi kontserdi vastu oli suur, millest nähtub, et tartlased peavad kõrge kunstist lugu.

Dr. Karl Brückneri 40. a. juubelikontsert

27. okt. andis „Vanemuise“ kontsertsaalis oma juubelikontserdi tuntud viulikonstnik ja -pedagoog dr. K. Brückner.

Kava algas G. Tartini sonaadiga „Kuradi triller“, millega kontsertant saavutas suurejoonelisust ja ilmutas arenduslikku selgust ühes hiilgava tehnikaga. J. S. Bach-Kreisleri „Praeludium Es-duur“ ja M. Bruchi „Viulikonstert nr. 1 g-moll“ leidsid mõlemad hinnatava väljenduse.

Teine osa algas Paganini-Kreisleri „Praeludiumiga“. Peab ütleva, et selged ja voolavad passaažid, puhtalt kõlavad akordid, briljantne ning sädlev stakaato — need on vourused, mida omab viulikonstnik Brückner.

Hea mulje jättis Tartini-Kreisleri „Fuuga A-duur“. Lenski aaria Tšaikovski oop. „Eugen Onegin“ sai hea väljendusviisi osaliseks. C. Saint-Saëns'i „Introduction“ ja „Rondo capriccioso“ esitati sobivalt. Liszt-Achron'i „Armastusunelm“ tuli publiku soovil kordamisele. Dvorak-Kreisleri „Slaavi fantaasia“, Blochi „Nigun“ ja H. Vieniavski „Scherzo tarantellaga“ konstnik avaldas häid oskusi, tungides samuti hää tõlgit- suse valdkonda.

Lisapaladeks anti Sarabande'i „Mustlasviisid“ ja Mozarti „Menuett“.

Klaveril pakkus head kaasmängu pianist Lionid Milk.

Joseph Haydn'i oratoorium „Loomine“

Pauluse kirikus 5. nov. 1939.

Üheks väljapaistvamaks sündmuseks kujunes J. Haydn'i oratooriumi „Loomine“ ettekanne. See oli umbes 1½ tundi kestev helitöö solistidele, ansamblile, kooridele, orelile ja orkestrile. Teos kaldub polüfoonilisele stiilile. Soolode ja ansamblite kõrval kõige silmapaistvama osa moodustavad koorid, millele hulgas leidub üksikuid väga silmapaistvaid numbreid. Ettekandele oli rakenda-

tud suur hulk tegelasi. Kaastegevad olid: Ida Loo (sopran), Aleksander Tamm (tenor), Karl Viitol (bass), Leonhard Virkhaus (orel), Tartu Helikonsti Seltsi ja Tartu Õpetajate Seminari segakoorid ning sümfooniaorkester. Ettevalmistav töö oli tehtud hoolikalt ja teos viidi läbi hea eduga. Juhatas äärmise kindluse ja oskusega Voldemar Kliimand.

Tartu Meeslaulu Seltsi 16. aastapäeva kontsert

„Vanemuises“ 24. nov. 1939.

Tartu Meeslaulu Seltsi koor on oma kvaliteedilt väga hea ja on laialdast tunnustust leidnud kogu Eestis. Koor on pisut teravakõlaline, nagu see ikka omane põhjamaa kooridele. Kuid sellega harjub ja koduneb õige pea. Tehniline väljatöötus oli väga põhjalik ja koorijuht Ed. Tubin oma silmapaistvate võimetega oskab peale tehnilise väljaõppe veel esile tuua ka muusikalist sisu. Kontserdi kava esimene pool koosnes eesti heliloojate töist, millest eriti hästi esitati ning publiku soovil korrati Evald Aava „Humal“.

Solist Evald Turgan viulil esitas kolm pala vene ja hispaania kompo-

nistidelt, saades suure aplausi osaliseks.

Kontserdi teine pool algas Edvard Griegi helindiga „Uus isamaa“ koorile, solistile ja klaverile. Solist K. Pölde (bariton) esitas oma osa suure vilumusega. Klaveril andis head kaasmängu Leonid Milk. Peale eelmainitu oli kavas veel soome, läti ja ungari heliloojate töid, millest eriti huvitav oli J. Vitols'i „Tulinui“.

Lisapaladena võiks nimetada järgmisi töid: M. Härma „Tuljak“, E. Võrgu „Lahinguratsud“ ja J. Simmi „Mulgimaale“.

Endel Ainla

„Muinasjutt mustast mehest“

A. Faragó draama 8 pildis. Esi-etendus oli „Vanemuises“ 9. nov. s. a. Lavastaja A. Mering. Lavapildid A. Lepikult.

Tegevustik areneb Põhja-Prantsusmaa söekaevanduse rajoonis kitsastel tööaegadel. Ühes kaevanduses töötab õnnelikuna kaevur Gosset, olles üks neist töölistest, keda ei vallandata. Ta omab noort naist, väikest poega ja oma majakest. Püüdliku isana tahab ta oma pojast koolitada mäeinseneri, kes ei pruugiks teha sama lihtsat, rasket tööd kui isa.

Paraku Gosset' illusioonid ei täidu nii, nagu Gosset arvab. Teda peetakse tööle ta naise pärast, kellel on insener Chiquardiga armuvahekord. Gosset saab asjast teada all kaevanduses oma sõbralt Malapertilt, kui nad kaevandi varisemise tõttu on surmaohus lämbumise läbi. Gosset, jumaldades oma naist, ei usu sõbra paljastust Charlotte ja Chiquardi vahekorra üle, ent lõpuks täiesti lööduna peab uskuma tõde. Saatus on neile armuline ja peagi saabuvad päästjad eesotsas Chiquardiga. Esimesena kantakse välja Malapert, kuna Gosset

keeldub minemast, tahtes enne selgitada Chiquardiga ta vahekorra Charlottega. Nähes, et pääsu ei ole, võtab Chiquard süü omaks. Vahepeal variseb käik uuesti. Stseen lõpeb sellega, et raevunud Gosset tapab Chiquardi ja ise lahku ühe kõrvalkäigu kaudu. Ta hülgab kõik maa-pealse, asudes elama teise kaevanduse sügavusse vahina.

Aeg möödub. Ühel päeval tuleb kaevandusse, kus elutseb Gosset, mäetööstuse kool. Õpilaste allviibimise ajal tekib varisemine. Teistel õpilastel õnnestub pääseda, ent Gosset' poeg Pierre, kes on ka tolle kooli õpilane, jääb varisenud käiku, kuna ta on joosnud ringkäigul teistest ette.

Varisenud käigus isa ja poeg kohutuvad. Gosset tunneb oma poja, kellelt kuuleb vahepeal juhtunut. Nimitelt Charlotte on abiellunud Malapertiga, sest teda peetakse surnuks ja viimased peavad nüüd ühist äri nimetatud kaevanduse juures. Pierre peab habetunud mustanäolist Gosset'd „mustaks meheks“, kellest talle on jutustanud ema paljusid kordi.

Üksikutest piltidest olid parimad

II ja VII, siis III, IV, nii mängult kui sisult.

Osalistest juubilar Julius Pöder Gosset'na oli kõige parem. Ta oli oma osasse hästi sisse elanud, esinedes usutava hea eneseväljendusega, nii et ta mängu võis jälgida erilise pingsusega.

L. Tubin Charlottena oli hinnatav V pildis, kuna stseenis Chiquardiga ei andnud ta seda, mida tahtnuks näha draama sisu järgi.

V. Ader Malapertina pälvis tähelepanu V pildis kohmetu kosilasena.

R. Ratassepp tuli hästi toime kaevanduse stseeniga, kuna Charlotte ahvatlemisel puudus hingelisuus.

Kiitvalt mainitagu veel esimest korda laval esinevat L. Paabumetsa Pierre'na. Kui ta esietendusel esines võrdlemisi nigelalt, siis draama viien- dal etendusel ei jätnud ta mäng al- gaja kohta midagi soovida.

Hää mulje jäi ka A. Lepiku lava- piltidest.

Kokkuvõttes see Julius Põdra 30- aastase teatritegevuse tähistamise juubelitükk on „Vanemuise“ tänavu- ses repertuaaris üks parimaid, millele jääb soovida ainult edu.

Tartus, novembris 1939.

Richard Jurss

KOOLIELU

Raamatukogude võistlusest

Möödunud raamatunädalal korraldas Hu- manitaarring kooliõpilaste raamatukogude võistluse, et tõsta õpilaste huvi raamatute ja raamatukogude vastu.

Võistlusest võtsid osa seitse õpilast. See väike arv ei näita seda, et õpilastel pole rohkem raamatukogusid, neid on, kuid tead- matuil põhjusil ei võtnud suurem osa raa- matukogude omanikke võistlusest osa.

Külasthanud raamatukogusid, võib öelda, et leidub mitte suuri, kuid häid ja omapära- seid kogusid. Kunagi varem kaheldi, kas õpilased tunnevad huvi ka hea ja teadusliku kirjanduse vastu, või loevad ainult ajaviite- kirjandust ja neid raamatuid, mida koolis sunnitakse lugema. Nüüd aga, peale seda, kui nägin õpilaste raamatukogusid, võin öelda, et loetakse kõike seda, mis on hea ja väärt lugemiseks. Raamatukogud koosne- sid peamiselt väärtteostest ja ei olnud har- luldased ka luuletuskogud ja teaduslikud raamatud. Ka tuntakse huvi võõrkeelsete raamatute vastu ja Uno Wiegant omas raa- matukogu, mis koosneb väärtuslikkudest vene- ja sakskeelsetest raamatutest.

Omapärase raamatukogu omas ka Enn Kera, sest see koosnes ainult eesti kirjanik- kude töödest.

Karin Vända ja Linda Panksepa raamatu- kogudes leidis aga peamiselt uuemaid tõlke- teoseid.

Nimetamist väärrib ka Romeo Allase raa-

matukogu, mis kocsneb peamiselt möödunud sajandil trükitud raamatutest.

Linda Pehk'i ja Nora Neumann'i raa- matukogudes leidis nii eesti kui ka väliskirja- nikkude teoseid.

Raamatukogud olid hästi korda seatud ja jätsid üsna hea mulje.

Žürii, mille koosseisu kuulusid pr. Loone ja õpilased E. Vasemägi ja K. Lepik, võttes arvesse raamatukogude suurust, üldist kor- da, väärtust ja õpilase huvi raamatute ja raamatukogu vastu, otsustas välja anda järgmistele õpilastele auhinnad. Et ei olnud võimalik määrata esimest, teist ja kolman- dat kohta, otsustas žürii tõsta kõik kolm raamatukogu ühtlaselt välja.

Uno Wiegant'ile Mälgu „Õitsev meri”,

Karin Vändale Hindrey „Hukatus Mä- laril”,

Enn Kerale Vallaku „Lambavaras Näpsi lori jutte”

ja ergutusauhinnana otsustati anda Linda Panksepa Mälgu „Avatud värav”.

Kokkuvõttes võib öelda: õpilased on aru saanud, et raamatud on nende sõbrad ja häid sõpru tahab omada igaüks. Sellepärast täiendagem vanu raamatukogusid ja need, kellel pole veel raamatukogu, soetagu endale see ja kui kunagi veel korraldatakse raa- matukogude võistlus, siis võtame kõik sel- lest võistlusest osa ja näitame kõigile, et me omame palju häid sõpru — raamatuid.

Kalju Lepik

Humanitaarringi tegevusest

27. sept. k. a. toimus Humanitaarringi juhatusliikmete valimine. Humanitaarringi esimeheks valiti Ludvig Kruusmaa ning juhatusse: R. Jurss — kirjandussektsooni juht, V. Lepik — rahvuskultuurilise sekts. juht, H. Sild — usulis-eetiline sekts. juht ja L. Vilken — sekretär-laekur.

Siinjuures lühike ülevaade Hum.-ringi käesolevast sügisest tegevusest: Esimese üritusena korraldas usulis-eetiline sektsioon 7. okt. hommikpalvuse. F. Pärtelpoeg rääkis ärasalgamisest, tuues ka näiteid tegelikust elust.

14. okt. korraldas kirj.-sekts. Anna Haava 75. a. sünnipäeva aktuse. Ülevaate A. Haava elust ja loomingust andis H. Kiik. Sellele järgnes deklamatsioon E. Vasemäelt ja V. Kaselt ning katkendi „Koolis“ luges S. Heinaste.

Laupäeval, 21. okt. toimus rahvuskult. sekts. korraldusel H o i m u p ä e v a a k t u s. Päevakohase kõnega esinesid R. Kaal ja H. Sild. A. Jakobson esitas soololaulu.

3. nov. korraldas Tartu I Gümnaasium oma kooli ruumes referaat-koosoleku teemal „Tänapäeva õpilasideaalid“. Referaadi kandis ette õpilane T. Rebane ja oponentid L. Kallak T. II Güm.-st. Meie koolide Humanitaarringi esindajatena külastasid referaat-õhtu L. Vilken ja L. Kruusmaa.

Referant heitis ette tänapäeva noore huvi pidude vastu, kuna õppetööd ei võeta küllalt tõsiselt. Peamiseks sõnavõtjaks vaidlustel oli õp. pr. Toomse. Lõpuks jõuti otsusele, et õpilased on tööga nii koormatud, et neil ei jäägi vaba aega kultuuri arendamiseks.

Laupäeval, 18. nov. hommikul kell 8 korraldas Humanitaarringi kirjandussektsoon aktuse M. Metsanurga 60. a. sünnipäeva puhul. Lühikese ülevaate M. Metsanurga elust ja loomingust andis õpil. A. Lamesoo.

Samas pühitseti ka Läti Vabariigi aastapäeva. Päevakohase kõnega esines õpil. K. Tehvand.

Kolmapäeval, 22. nov. kell 17.30 toimus ringi korraldusel deklamatsiooni-võistlus. Võistlejaid oli 9, pealtkuulajaid ca 80. Võistlusel oli kindlaks määratud E. Hiir'e „Töölaul“, kuna 2 luuletust võis vabalt valida. Võistlejad olid järgmised: Annus, Lembit, Jurss, Richard, Lepik, Kalju, Malkov, Lembit, Moks, Leo, Pelliste, Öie, Pelliste, Pärja, Pärtelpoeg, Felix, Vasemägi, Ellen.

Zürii, koosseisus hr. J. Valgma, hr. K. Väärsi, õpil. L. Song, T. Sepp, L. Kruusmaa, otsustas anda I auhinna Pärja Pellistele,

II auhinna Leo Moksile, III auhinna Ellen Vasemäele ja lohutusauehinna Öie Pellistele. Auhindu anti sularahas kokku kr. 10.— suuruses. Hindamisel võeti arvesse: esinemine, selgus, häälekõvadus, mälu, modulatsioon ja tempo.

Neljapäeval, 23. nov. 1939. a. kell 5 esines õp. pr. M. S i m r e referaadiga „Muljeid välismaareisust“. Referaat oli huvitav, kahju oli, et õpilasi sellest vähe osa võttis. Pr. Simre lubas hiljem oma referaati jätkata.

Samal päeval ja samal ajal külastati ringi juhatuse poolt ENKSTG õpilasringi kirjandusosakonna korraldatud referaat-koosolekut teemal „Viisakusest“. Kõneles õpil. Zoja Kleimann, oponentis Tartu I Güm. õpil. Olaf Lukk.

Erilisi vaidlusi tekitas poiste kulul kinokäimine, mis lõppes sellega, et võeti vastu resolutsioon, et kumbki peab ise pileti ostma, sest ega koolipoisilgi pole enam taskuraha kui tütarlapsel. Ta peab selle samuti vanemate käest küsima.

Välis-Eesti päeva puhul korraldatud hommikul aktusel 25. nov. kõneles õpil. Rich. Jurss. Kõne järel lauldi ühiselt „Eestimaa, mu isamaa“.

Samuti võttis ringi osa Tartu koolide vahelisest kirjanduslikust koostust 1. dets. s. a. Ringi liikmeist esinesid kohtu tegelastena M. Annus, F. Pärtelpoeg, A. Seitam ja L. Kruusmaa.

Ringi kaastegevusel toimus 2. dets. k. 17.50 kooli ruumes raamatunädala aktus, kus külalisena luges oma luuletusi B. Kangro ja kõneles õpet. L. Loone. Kava täitmisel löid agaralt kaasa ka teised ringi liikmed.

Soome Vabariigi aastapäeva aktusel 6. dets. hommikul kõneles õpil. A. Killo-mann, klaverisoolooga esines E. Kangur ja õpil. P. Pelliste luges luuletusi.

Ringi järgneva suurürituseks on 9. dets. toimuv „Mälestuste õhtu“, mille eeltööd on praegu täies hoos.

Lydia Vilken

MALE

Ülesande nr. 1 lahendus.

Seis: valged: Kf5, Le3, Vc7, Rf6, O:c1 ja e4, Ed5;

mustad: Kd6, Lb5, V:a5 ja e8, R:a8 ja e6, Ee7.

Valge algab ja võidab kolme käiguga.

1. Le3—c5+   Re6:c5
2. Ocl—f4+   e7—e5
3. d5:e6++

„Iloli“ esindajad 1939./40. õ.-a.

Kommertsk. III kl.: L. Vilken — H. Tari
Kommertsk. II kl.: L. Indreko — S. Malkov
Kommertsk. I kl.: A. Kõdar — K. Lepik
Progümn. V kl.: E. Vasemägi — A. Miitel
Progümn. IV kl.: J. Sildre — A. Jakk
Reaalk. I kl.: A. Sell — A. Busch
Kaubandusk. IV kl.: A. Helbe — V. Lepik
Kaubandusk. III kl.: L. Simon — M. Loog

Kaubandusk. II kl.: P. Pelliste — O. Mäelo
Kaubandusk. I kl.: A. Karss — L. Audova
Ärindusk. IV kl.: E. Nigoq — A. Kaarna
Ärindusk. III kl.: R. Tallmeister — Lam-
merton
Ärindusk. II kl.: K. Kcort — R. Uibo
Ärindusk. I kl.: H. Sepp — H. Raud

Õppurnoored!

Fotosõbrad!

Juba esimese tellimuse kättesaamisel veendute, et fotoamatöörtööde erilaboratoorium

„Foto-Keskla“

rahuldab teid parimini nii oma töö headuse, kiireima valmistamise kui ka soodsaimate hindade poolest!

Kõik filmid ilmutatakse suuris spetsiaal-tankides, mis tagab absoluutse kriimustamatuse ning puhtuse. Kinofilmide suurendamiseks eri auto-maataparaat.

Veenduge ise!

Foto-amatööride erilaboratoorium

„Foto-Keskla“

Omanik **ARNOLD LILLE**

Tartus

Riia 42

Soodsaimalt ning parimini
ostate oma jalanõud

jalanõudeärast

„Atlanta“

Aleksandri 2, Tartu

Kõik õpilased ostavad
oma koolitarbed
meie koolide

Kooperatiivist!

*Rõõmsaid jõule ja
head uut aastat*

soovib „Iloli“

Vastutav peatoimetaja: **L. Vihalem**. Keeleline korrektor: **J. Valgma**. Kunstiline nõuandja: **V. Sisask**. Majandusjuht: **E. Mõss**. Talitusjuht: **K. Väärsi**. Tegevtoimetaja: **E. Kera**. Toimetus: **E. Mikkel** (sekretär), **R. Jurss**, **L. Kruusmaa**, **F. Pärtelpoeg**, **E. Vasemägi**, **L. Pehk**. Talitus: **L. Saar**, **T. Pikker**.

„Iloli“ ilmub 6 numbrit õppeaastas.

Koolidele

T ä h e l e p a n u !

S u u r ä r i

M. Jänes

Laos alati suurimas valikus vormi-
kleidi-, ülikonna-, palitu-, voodri- ja
pesuriideid; noorkotkaste, kodutü-
tarde, gaidide riideid; käsitööriideid
tuntud headuses; valmisriideid eriti
odavalt.

Tartus, Kaubahoov 8-9-10-11-12
Telef. 25-91

Suures valikus
meeste ja naiste
valmisrõivaid

Gustav Mark

Tartus, Aleksandri 9

Töö korralik!

Hinnad odavad!

Soovitame suures valikus Tallinna
saapavabrik „Kondori”

naiste-,
laste- ja
meeste-
jalanõusid.

Jalanõuäri

„TELLA“

Tartus, Aleksandri 4

Õpilastele hinnaalandus

Moe- ja pudukaubad,
triik- ja ööpesu,
plüüš- ja viltkaabud,
hommikukingad

L. Goldberg

Tartus, Võidu 6.

Soodsaim koolitarvete
ja raamatute ostukoht

A. Saar

kirjutusmaterjali- ja raamatukauplus

Tartus, Raekoja 2

